

KWINK

magazine voor sociaal-emotioneel leren

2023-2024

nr.2

10
JAAR

Kwink

sociaal-emotioneel leren

1500 scholen

Je emoties in beeld

De boosheid van Bastiaan

Tips uit 10 jaar Kwink magazine

Colofon

Kwink magazine voor
sociaal-emotioneel leren

Redactie

Gerard van Midden,
hoofdredacteur

Martijn Wabeke,
eindredacteur

Erik Idema,
uitgever

Auteurs

Tea Adema, Dianne Bos,
Liesbeth van 't Hof, Erik Idema,
Sander Kooijman, Gerard van
Midden, Kees van Overveld en
Wouter Siebers

Fotografie

Dreamstime (p. 6, 12, 18)

Vormgeving

Angela Damen, Michelangela

Uitgever

Kwintessens
Berkenweg 11
3818 LA Amersfoort

T: 033 460 19 40
E: info@kwinkopschool.nl

www.kwinkopschool.nl
www.kwintessens.nl

2023 – 2024 nr. 2
issn: 2405-5956

Alle rechten voorbehouden

Overname uit Kwink magazine
is zonder voorafgaande
toestemming van de uitgever
niet toegestaan.

kwintessens

Prikbord

Kwink magazine is speciaal gemaakt voor leerkrachten, intern begeleiders en directieleden die meer willen weten over sociaal-emotioneel leren op school.

Kwink magazine biedt (achtergrond)informatie over Kwink om scholen te enthousiasmeren voor sociaal-emotioneel leren in de klas. Veel leesplezier!

Kwink 10 jaar - scholen bedankt!

Graag bedanken wij alle 1500 Kwink-scholen voor hun betrokkenheid, vertrouwen, feedback, deelname aan webinars en vooral voor het geven van de lessen! Geweldig dat zo veel kinderen sociaal-emotioneel leren aangeboden krijgen. Dit voorjaar versturen we een verrassing naar alle Kwink-scholen.

Week van de Lentekriebels: 4 t/m 8 maart 2024

Deze speciale week heeft dit keer als thema 'Weerbaar online'. De week staat in het teken van het online weerbaar maken van kinderen. In de bovenbouw gaat het ook over de invloed van social media. Met ons gratis katern kun je deze week invullen met leuke werkvormen en praktische tips.

Kwink-webinar 'Curatief handelen': 7 maart 2024

Doe ook mee met het Kwink-webinar op donderdagmiddag 7 maart, van 15.30 tot 16.15 uur. Daarin vertelt Wouter Siebers, projectleider Kwink, hoe je curatief kunt handelen en wat je kunt doen als dat even niet lukt. Binnenkort kun je je aanmelden via het digibord. Save the date!

Nieuw: Kwink-handpoppen

De nieuwe Kwink-handpoppen Varken en Koe zijn er! Je kunt ze bestellen in onze webshop. Koe en Varken helpen jullie graag bij de transitie van de Kwink-lessen in de onderbouw. Veel speelplezier!

KIJK VOOR HET
ALLERLAATSTE NIEUWS OP
WWW.KWINKOPSCHOOL.NL OF
OP HET PRIKBORD ACHTER
DE INLOG.

 pica
www.uitgeverijpica.nl

Kwink is geïnspireerd op het boek Groepsplan Gedrag van
dr. Kees van Overveld. Dit is een uitgave van Uitgeverij Pica.

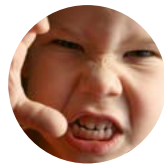

Inhoud

4-5 Tien jaar Kwink!

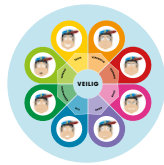
6-7 Wat zit er achter de boosheid van Bastiaan?

12-13 Het belang van SEL

15 Hoe voel jij je?
Je emoties in beeld

16-17 Tips uit tien jaar Kwink magazine

En verder...

- 8-9** Boekbespreking
- 10** Vraag aan de redactie
- 11** Kwink & Link
- 14** Kwinkmeting
- 18** Sociaal-emotioneel leren thuis
- 19** SEL-inspiratie

Hoe komen ze terug?

De kerstvakantie is achter de rug: het begin van de zogenaamde Zilveren Weken.

Ik sprak laatst een leraar die het allemaal wat veel vond: Gouden Weken, Zilveren Weken... 'We moeten vooral goed lesgeven,' zei hij. Met dat laatste ben ik het helemaal eens. Steengoed onderwijs zorgt voor de afname van probleemgedrag en hoge betrokkenheid bij leerlingen. Andersom is ook waar: een slecht voorbereide les werkt probleemgedrag en lage betrokkenheid in de hand. Kortom: de kern van alles is goed lesgeven. Maar toch, die Zilveren Weken zijn er niet voor niets. Waar wij als leraren – in de meeste gevallen – een prettige kerstvakantie achter de rug hebben, niet zelden gevuld met leuke activiteiten, is dat voor een (soms groot) deel van onze leerlingen niet het geval. Twee weken achter een scherm hangen, weinig buiten komen en alleen thuis zijn komen vaker voor dan wenselijk is. Daarom heb ik de volgende vraag aan je: waar hebben leerlingen met een vakantie, zoals ik die net beschreef, de meeste behoefte aan? Precies, aan leuke werkvormen en rustig opstarten én een goede les waarin ze de kennis aangereikt krijgen die ze zo verdienen. En voor wie van je leerlingen heeft de school de meest toegevoegde waarde? Het antwoord daarop staat waarschijnlijk in contrast met de behoefte die wij zelf in eerste instantie hebben. Daarom daag ik je uit: denk na over de balans tussen rustig opstarten en leerlingen écht onderwijzen!

Wouter Siebers
projectleider Kwink

10 JAAR

Kwink

sociaal-emotioneel leren

1500 scholen

2013

2016

2018

2013

Start Kwink

2016

Lancering katernen 'Kwink & ...'

2018

Kwink-coach trainingen

Tien jaar geleden kreeg Gerard van Midden (projectadviseur Kwink) de vraag om voor Kwintessens een nieuwe methode voor sociaal-emotioneel leren te ontwikkelen. 'Een geweldige vraag waar ik vrijwel direct een passend idee bij had: Een dierenwereld als startpunt om in gesprek te raken over gedrag binnen en buiten de klas.' Toen op datzelfde moment het boek *Groepsplan gedrag* van Kees van Overveld verscheen, was de cirkel rond. De stevige theoretische basis van de vijf SEL-competenties en de vijf fasen van groepsdynamica vormden de pijlers onder Kwink. 'Dat doen ze nog steeds,' vertelt Wouter Siebers (projectleider Kwink). Toen Wouter in 2015 Leraar van het Jaar werd en sociaal-emotioneel leren tot een van zijn speerpunten maakte, trok dat de aandacht van Gerard. 'Het begon

met een interview voor het Kwink-magazine,' zegt Gerard. 'Wouter is een echte praktijkman en heeft gevoel voor dat wat de leraar belangrijk vindt en nodig heeft om een goede les te geven. Dit maakte dat Wouter zeven jaar geleden het stokje van mij heeft overgenomen als projectleider.'

Ontwikkeling Kwink in nauw contact met gebruikers

In de ontwikkeling van Kwink staat nauw contact met de gebruiker voorop: de leraar en daarmee ook de leerling. Wouter: 'De kracht van Kwink is deels dat we een digitale methode zijn en jaarlijks onze lessen opnieuw ontwikkelen. Zo kunnen we inspelen op de wensen van scholen en dat wat werkt nóg sterker maken. Daarnaast zijn we niet

2019

2022

2023

2024

2019

Kwink-slagen

2023

Kwink emotiewiel

2024

Tien jaar Kwink!
1500 scholen werken met Kwink

2022

Versterken van pedagogisch vakmanschap. Aandacht voor een uniforme gedragsaanpak met Circus IK

Trainingen en Circus IK

Het maken van Kwink-lessen is teamwork. Aan de methode werkt een groep redacteuren, (stem)acteurs, animatoren, cameramensen, illustratoren, musici, vormgevers en Kwink-trainers mee. Deze laatste groep is er niet altijd geweest. Hoewel het in het begin soms als pré werd ervaren dat Kwink ook zonder implementatietraining gebruikt kan worden, bleek al snel dat een gedegen training helpt om Kwink stevig en schoolbreed in te zetten.

'Daar is Circus IK ook een goed voorbeeld van,' vertelt Wouter. 'We hebben daar lang aan gesleuteld. Hoe zorgen we ervoor dat scholen met een behoefte aan meer uniformiteit kunnen leunen op Kwink, en dat scholen voor wie alleen de ba-

sis van Kwink voldoende is, ook tevreden blijven.' Het resulteerde in een additionele lijn, een apart katern over pedagogisch vakmanschap en een gezamenlijke basis.

Het Kwink emotiewiel

'Laten we ook het Kwink emotiewiel niet vergeten,' zegt Gerard, 'een recente maar belangrijke pijler in de ontwikkeling van Kwink.' Wouter vult aan dat het emotiewiel een perfect voorbeeld is van de samenwerking met de Kwink-scholen: 'Zonder de feedback van de gebruiker kunnen we niet. Kwink is een mooi voorbeeld van een perfecte samenwerking tussen een uitgeverij en scholen.' ●

bang om afscheid te nemen van minder succesvolle elementen. Zo hadden de bovenbouwlessen eveneens een dierenwereld. We kregen al snel terug dat leerlingen dit kinderachtig vonden. Ook het stoerder maken van de dieren met een piercing of bus graffiti werkte niet. Daarom werken we nu met een groep jonge acteurs. Die vorm sluit veel beter aan bij de belevingswereld van een bovenbouwleerling.'

Wat zit er achter de boosheid van Bastiaan?

Kinderen met externaliserend probleemgedrag zoals boosheid, opstandigheid en agressie, vragen dagelijks aandacht op school. Ze komen zomaar in conflict met medeleerlingen en volwassenen. Maar wat hebben deze kinderen echt nodig en hoe kunnen we de oorzaken van hun boosheid beter begrijpen?

Kinderen zoals Bastiaan raken vrijwel dagelijks in conflict met leerkrachten en klasgenoten. Lastig, want in de drukte van de schooldag is het moeilijk voor leerkrachten om elk conflict adequaat aan te pakken. Meestal is er wel een rustige plek of de mogelijkheid om naar de schoolleiding te gaan, maar dat lost niet alles op. Gevolg: conflicten worden niet tot de kern uitgesproken, waardoor er niet veel hoeft te

gebeuren om een nieuw vuur in de school aan te wakkeren.

Een kleine vonk veroorzaakt een uitbarsting

Het kan om iets kleins gaan: een lach, onenigheid over de regels van een spel, een blik, een duw of een opmerking. Deze op het oog kleine dingen leiden bij kinderen zoals Bastiaan snel tot explosieve boosheid. Ze reageren heftig, zelfs fysiek,

met gevaar voor zichzelf en anderen. Deze reacties kunnen voor de schoolleiding niet onbeantwoord blijven. Er komen veelal gesprekken met ouders en het zorgteam. Vaak eindigt het met een schorsing. Ook Bastiaan werd voor een paar dagen geschorst en zijn ouders vreesden zelfs dat hij van school gestuurd zou worden. Zijn gedrag bezorgde hem een slechte reputatie bij medeleerlingen, leerkrachten en

INDIVIDUELE BEGELEIDING

Bastiaan kreeg individuele begeleiding waarbij ik vooral zijn eigen hulpvraag als uitgangspunt heb genomen. Ik startte vanuit nieuwsgierigheid naar wie Bastiaan is. De nadruk lag op kennismaking en het vergroten van zijn sterke, positieve kanten en talenten. Vervolgens heb ik gewerkt aan lichaamsbewustzijn, zodat hij zijn emoties beter kon begrijpen en beheersen. Ook leerde hij zijn grenzen aangeven en kreeg hij hulp om zijn emoties onder controle te houden.

andere ouders. Het gevoel van 'ik kan niets goed doen' overheerste.

Wat hebben kinderen als Bastiaan nodig?

Wat als kinderen zoals Bastiaan begrip en ondersteuning krijgen? Wat als er iemand is die ze helpt om te gaan met door hen ervaren onrecht en ze ongeacht de omstandigheden steunt? Individuele begeleiding kan ze helpen. Maar het voornaamste is dat er een leerkracht staat die, ondanks het negatieve gedrag, de positieve intenties van het kind ziet. Iemand die naast Bastiaan gaat staan en hem corrigeert vanuit verbinding en respect. Omdat het zelfvertrouwen vaak extreem laag is bij deze kinderen, is juist gezien en erkend worden belangrijk voor Bastiaan.

Overgedragen boodschappen van thuis

Bastiaan heeft van zijn vader de boodschap meegekregen: 'Als je in het nauw zit, mag je van je afslaan.' Deze boodschap krijgen kinderen vaker mee, wat ervoor zorgt dat ze in de problemen komen. Maar jezelf verdedigen kan natuurlijk ook zonder geweld. Respectvol je grenzen aangeven is

voor veel kinderen lastig. Bij zo'n stoere jongen als Bastiaan kwam er tijdens het oefenen met zich uitspreken gewoon geen geluid uit zijn mond, omdat er iets in zijn keel blokkeerde.

Waarom straf meestal niet werkt

Deze kinderen zijn vaak ongevoelig voor straf en zitten emotioneel op slot. Straf laat ze wel even schrikken en het zet ook een punt, maar meestal leidt het niet tot blijvende gedragsverandering. Dat is logisch. De pijn bij Bastiaan aan de binnenkant zit er nog steeds en de schorsing helpt niet mee die pijn te verminderen. Laten we de ruzie gebruiken om nader tot elkaar te komen, zodat we beter begrijpen wat er misgaat.

Waarom groepstraining niet werkt voor deze kinderen?

Groepsgerichte trainingen zijn meestal niet effectief voor kinderen zoals Bastiaan. Deze kinderen zoeken voortdurend bevestiging in de groep. Regelmatig ontdek ik de angst voor afwijzing of het gevoel niet te kunnen voldoen aan verwachtingen. Ze weten zich vaak geen houding te geven en gedragen zich clownesk of ze gaan pesten. Dat brave gedrag verstoort de sfeer en veiligheid in de klas of trainingsgroep.

Kinderen die boos doen hebben het moeilijk

Achter de boosheid van deze kinderen schuilt vaak meer dan we in eerste instantie zien. Door goed door te vragen, kunnen we ontdekken of er beloftes zijn gebroken, er iets aan voorafging of dat er onrecht is aangedaan. Soms blijkt de scheiding van ouders een jaar geleden de boosheid van het kind te verklaren.

Kinderen die boos doen hebben daar een goede reden voor; anders maken ze wel plezier. Het is aan ons om ze te helpen omgaan met de pijn van anderen, zodat ze zichzelf en anderen niet schaden. ●

Over de auteur

Sander Kooijman is kinderpsycholoog met een eigen praktijk in Amersfoort. Hij geeft kinderen mee dat ze hun moeilijkheden in het leven zelf op hún manier kunnen aanpakken. Omdat kinderen ook hulp nodig hebben van mensen uit de directe omgeving - ouders en school - helpt hij kinderen zodat ze zelf om deze hulp kunnen en durven vragen.

Meer weten? www.jeugdenkinderpraktijkrota.nl

Boekbespreking

door Wouter Siebers

Waarom moet mijn kind eigenlijk naar school?

101 vragen die ouders zich stellen over onderwijs

Drie onderwijsgiganten stelden zichzelf de volgende vraag: 'Wat als iedereen in en rond het onderwijs van elk kind en elke student een fundamenteel begrip had van de wetenschap van hoe ons brein werkt, hoe we leren en hoe we het beste van onszelf kunnen geven?'

Dit boek geeft in 101 vragen en antwoorden cruciale informatie die de vaak geringe kennis bij ouders aanvult en verrijkt. Het boek is daarmee een aanrader voor elke ouder, maar zeker ook voor leraren en schoolleiders. Goed om te weten: onder ouder verstaan de auteurs iedereen die een rol speelt in het opvoeden en/of verzorgen van een kind.

Het uitgangspunt van het boek is wetenschappelijke evidentie. Dat maakt dat de aangeboden strategieën bewezen effectief zijn en daarmee van grote meerwaarde voor elke ouder. De vragen van de verschillende hoofdstukken prikkelen direct en maken daardoor nieuwsgierig.

Een greep uit de vragen: Krijgt mijn kind beter les van een man of vrouw? Mag ik me kwaad maken

op school? Leert mijn kind beter op papier of op een scherm? Waarom moet mijn kind nog iets uit zijn hoofd leren? Wat doe ik als mijn kind echt niet naar school wil? Help, mijn kind wordt gepest, wat moet ik doen?

Vier hoofdstukken met speelse indeling

Het eerste deel van het boek beantwoordt vragen over scholen zelf. Hoe kies je een school voor je kind? Hoe ga je het best om met de school?

In het tweede deel gaan de schrijvers dieper in op hoe kinderen en jongeren leren, welke technieken ze kunnen gebruiken om dat effectief te doen. Daarnaast proberen ze ook de moeilijkste vraag te beantwoorden die elke leerkracht kent: Waarom moeten we dit kennen? In het derde deel kijken de auteurs naar wat ouders kunnen doen om

Mijn kind heeft toch geen diploma meer nodig?

22

WAAROM MOET MIJN KIND EIGENLIJK NAAR SCHOOL?

IN HET KORT

Je kunt proberen zonder, maar in de praktijk: het best wel.

HET LANGERE ANTWOORD

Terwijl er wel degelijk een evolutie is waarbij diploma's minder belangrijk lijken te worden, is de realiteit nog steeds dat een diploma de kansen vergroot op een degelijke baan, en een gezonder en gelukkiger leven.⁴

Beroemde drop-outs

Wat hebben Steve Jobs, Mark Zuckerberg en Bill Gates met elkaar gemeen? Niet alleen zijn ze ontzettend rijk en man, ze behaalden ook geen diploma hoger onderwijs. Je zou dus kunnen denken dat je succesvol kunt worden zonder diploma. Dat is correct: je *kunt* succesvol worden, maar de kans is veel kleiner dan wanneer je wel een diploma hebt. Dat is een voorbeeld van wat de *survivor bias* genoemd wordt. Dat is de denkfout die we maken door enkel naar de succesvolle voorbeelden te kijken, naar de winnaars. Wat we dan niet zien, zijn de veel grotere groepen mensen die bijvoorbeeld geen diploma behaalden, maar lang niet zo succesvol werden als de opvallende voorbeelden. De kans om hetzelfde te bereiken is dus niet onbestaande. Je kunt ook de grote lotpot winnen. Maar die kans is behoorlijk klein.

Tegelijk is een diploma niet het enige dat zal bepalen hoe succesvol je later zult worden. Het klinkt misschien deprimerend, maar de belangrijkste factor daarbij is vooral ... geluk.⁵ Een goede opvoeding, een veilige omgeving en een goede scholing kunnen het geluk een handje helpen, maar zullen nooit 100% zekerheid kunnen geven.

Bron: *Waarom moet mijn kind eigenlijk naar school?* (2023), Lannoo Campus.

hun kind te helpen bij het leren (van het huiswerk).

Het laatste deel gaat over het schoolleven: Hoe motiveert een ouder zijn kind? Hoe ga je om met vrienden, pesten, en nog veel meer?

De hoofdstukken kennen een speelse indeling. De schrijvers starten elk hoofdstuk met een samenvatting onder de noemer 'In het kort'. Daarna gaan ze dieper op de materie in, 'Het lange antwoord' genoemd.

De auteurs hopen met het boek volwassenen te inspireren. Ze schrijven: 'Tegen het eind van het boek van dit boek hopen we dat ook jouw volwassen "ouderbrein" is veranderd.'

'Waarom moet mijn kind eigenlijk naar school?' is een absolute must-read voor elke ouder en leraar. ●

Over de auteurs

Pedro De Bruyckere is pedagoog en onderzoeker aan de Arteveldehogeschool in Gent en de Universiteit Leiden. Zijn werk is internationaal bekend en in meerdere talen uitgegeven.

Glenn Whitman is directeur van het Center for Transformative Teaching and Learning aan de St. Andrew's Episcopal School in Potomac, Maryland (VS), waar hij nog steeds geschiedenis doceert.

Ian Kelleher promoveerde aan de Universiteit van Cambridge en bekleedt de Dreyfuss Family Chair of Research van het Center for Transformative Teaching and Learning aan de St. Andrew's Episcopal School in Potomac, Maryland (VS), waar hij nog steeds wetenschappen doceert.

NIEUW!
Leerlingvideo's
Kwink-slagen

VRAAG AAN DE REDACTIE

INFO@KWINKOPSCHOOL.NL

Het inoefenen van de Kwink-slagen is soms lastig,
omdat we ze op school niet uniform aanbieden.
Hebben jullie hier een oplossing voor?

We werken binnen Kwink al enkele jaren met Kwink-slagen. Sinds seizoen 2023/2024 zijn de Kwink-slagen herzien en op sommige punten vernieuwd. Om ervoor te zorgen dat de Kwink-slagen kort en krachtig worden onderwezen zijn er vanaf nu leerlingvideo's beschikbaar. De video's helpen ook om meer uniformiteit binnen de school te krijgen in het handelen van leraren en leerlingen. Als iedereen dezelfde uitleg krijgt, is het eenvoudiger om het gewenste gedrag te laten zien. De leerlingvideo's zijn vanaf nu te vinden op het Digibord op www.kwinkopschool.nl op de volgende plekken:

1. In de lessen waarin we een Kwink-slag aanbieden zijn ook de leerlingvideo's zichtbaar.
2. In het onderdeel **Meer informatie**: bij elk van de drie bouwen in de menubalk vind je onder **Kwink-slagen** alle leerlingvideo's bij elkaar.

Kwink SLAGEN LEERLING VIDEO'S

Kwink & Link

Kwink bestaat tien jaar en viert feest

Kwink bestaat tien jaar en viert dat graag met alle 1500 Kwink-scholen. We komen in de maand mei naar je toe. Kijk maar:

woensdag 15 mei in Drachten of Heerenveen

woensdag 22 mei in Amersfoort of Ede

woensdag 29 mei in Gouda

Kom ook naar
**Kwink
& Link**

**Ontmoet
collega's van
andere
Kwink-scholen
en vier ons
feestje mee.**

Zet een van deze data alvast in je agenda.
Tijd: **13.30 - 16.00 uur**, inclusief hapje en borrel.

Tijdens deze feestelijke Kwink & Link ontmoet je collega's van andere Kwink-scholen, je relatiebeheerder van Kwintessens (uitgever) en Wouter Siebers, projectleider van Kwink. Wouter praat je bij over de laatste ontwikkelingen van Kwink en natuurlijk kun je ervaringen uitwisselen met jouw collega's in de regio.

Tot ziens in jouw regio bij de Kwink & Link bijeenkomst rondom het 10-jarig jubileum van Kwink!

**Ontvang
een Kwink
goodiebag!**

10 jaar Kwink-webinar

Save the date!

Wouter geeft je praktische tips over het cadeautje - een handig onderwijs-middel bij Kwink - dat ook jouw school in het voorjaar ontvangt.

Donderdag 11 april 2024 • 14.30 uur

Je kunt je binnenkort aanmelden via het digibord.

Het belang van SEL

Kees van Overveld

Leerkrachten die met Kwink werken, krijgen van ouders of bezoekers nogal eens de vraag of zo'n programma nu echt iets doet met het denken, voelen en handelen van leerlingen. Sommige vragenstellers menen vaak dat de schaarse onderwijstijd nuttiger besteed zou kunnen worden. In dit artikel zet ik een aantal zaken op een rij. Misschien helpt deze informatie om in gesprekken beter uit te leggen wat het belang van SEL is.

Op plek één staan de emotionele en sociale vaardigheden van leerlingen

Dat aandacht voor sociaal-emotionele competenties van leerlingen belangrijk is, wordt duidelijk in een beleidsnotitie van de gemeente Rotterdam. De notitie beschrijft het zogenaamde 'Factorenmodel Jeugd'. Dit is een wetenschappelijk model dat zichtbaar maakt welke beschermende factoren een positieve bijdrage leveren aan het opgroeien van kinderen. Het laat ook zien welke risicofactoren een negatieve invloed kunnen hebben. Zo zijn in de schoolse situatie factoren als een positief schoolklimaat, heldere schoolregels en de relatie

met de leerkracht belangrijk. In het model wordt via een bepaalde rekenmethode een ranking gemaakt van de factoren die echt van grote waarde zijn voor het kansrijk, veilig en gezond opgroeien van kinderen. Op plek nummer één staan de emotionele en sociale vaardigheden van leerlingen! De gemeente Rotterdam schrijft ook: 'Daarnaast behalen kinderen die op school programma's krijgen voor sociaal-emotionele vaardigheden betere schoolprestaties en raken ze minder vaak betrokken bij criminele activiteiten.' Voor de beleidsmakers in Rotterdam waren deze bevindingen reden om in te zetten op het ver-

sterken van sociaal-emotionele vaardigheden én het voorkomen en terugdringen van psychosociale problematiek.

Wetenschappelijk onderzoek

Het is ook interessant om te zien wat wetenschappers zélf schrijven in hun onderzoeksrapporten. In dit artikel presenteer ik de resultaten van twee recente meta-analyses. Even een korte uitleg over de meta-analyse. Een meta-analyse is een onderzoeksmethode waarbij je de resultaten van een groot aantal onderzoeken vergelijkt en analyseert. Je voert dus niet zelf het onderzoek uit, maar je kijkt wat

collega-onderzoekers hebben onderzocht. In zo'n meta-analyse probeer je een antwoord te zoeken op een onderzoeksvraag die jou interesseert, zoals: 'Wat is het effect van het gebruik van een SEL-programma op de emotionele competenties van leerlingen?' Meta-analyses maken vaak gebruik van zogenaamde effectgroottes. Dat is een maat om handig verschillende onderzoeksresultaten te kunnen vergelijken. Met behulp van zo'n maat kan je dan bepalen of een effect bijvoorbeeld klein of groot is.

Meta-analyse van Greenberg (2023)

Greenberg¹ analyseerde maar liefst twaalf eerder gepubliceerde meta-analyses. Een hele klus! Die meta-analyses bevatten zo'n 800 internationale onderzoeken in het basis- en voortgezet onderwijs. Dit is wat Greenberg onder meer vindt over het gebruik van SEL-programma's:

- Sociale en emotionele vaardigheden verbeteren. Denk daarbij aan het herkennen van emoties, emotieregulatie, inleven in de ander en conflictoplossing.
- Leerlingen laten meer pro-sociaal gedrag zien.
- Gedragsproblemen in school nemen af.
- Emotionele problemen op school verminderen.
- Er is een positief effect op de leerprestaties van leerlingen.

Greenberg noemt de effecten medium tot groot. Je kunt concluderen dat leerlingen daadwerkelijk van het SEL-programma hebben geprofiteerd.

SAFE

Programma's die voldoen aan het zogenaamde SAFE-principe hebben over het algemeen de beste resultaten:

- Sequenced:** Het aanbod van sociaal-emotionele vaardigheden is zorgvuldig gepland; er is een duidelijke volgorde.
- Active:** Leerlingen worden op een actieve manier bij de lessen betrokken.
- Focused:** De beschikbare tijd wordt goed besteed om de voorgenomen inhoud over te brengen.
- Explicit:** Het programma werkt op duidelijke wijze naar het doel toe.

Meta-analyse van Cipriano en collega's (2023)

Cipriano en zijn collega's onderzochten 424 studies uit 53 landen waarbij in totaal 575.361 leerlingen betrokken waren. Het niveau liep van Kindergarten tot de 12th grade. (Dit omvat de groep peuters/kleuters tot en met leerlingen van 18 jaar).

Cipriano keek net als Greenberg naar de effecten van programma's voor SEL. Ook hij vindt positieve effecten op de scholen waar SEL-programma's worden ingezet:

- Verbetering van SEL-vaardigheden, de attitude (bijvoorbeeld de houding ten opzichte van school) en gedrag.
- Vermindering van externaliserend gedrag (zoals agressie) en emotionele problematiek bij leerlingen.
- Verbetering schoolklimaat en veiligheid.
- Verbetering vriendschappen.
- Verbetering school-functioneren en leerresultaten.

Tot slot

Ik heb hopelijk laten zien dat SEL ertoe doet. Maar we weten ook dat onderzoek naar onderwijsprogramma's nogal eens discussie oproept. Er kunnen vragen zijn over de wijze

waarop het onderzoek is uitgevoerd. Er kunnen twijfels zijn over de integriteit van de onderzoekers of er is onduidelijkheid over de zeggingskracht van de gevonden resultaten. En ja, als ik zo'n meta-analyse lees dan pak ik ook die informatie eruit die ik relevant vind voor een artikel. Zie daarom de verwijzingen naar de originele bronnen in het kader.

Zelf verder lezen?

Gemeente Rotterdam (2022).

Beleidsnotitie Subsidiekader Jeugdpreventie 2022.

Greenberg, M.T. (2023). *Evidence for social and emotional learning in schools.*

Cipriano et al., 2023. *The State of Evidence for Social and Emotional Learning: A Contemporary Meta-Analysis of Universal School-Based SEL Interventions.*

Ik juich het altijd toe als leerkrachten zich verdiepen in onderzoek. Het is fijn als je onderzoeksresultaten enigszins kunt duiden. Het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO) heeft een mooie webpagina waar je je kunt verdiepen in de beginselen van onderzoek. Zie:

<https://www.nro.nl/wetenschappelijke-literatuur-vinden-en-toepassen> ●

1) Een van de SEL-pioniers die we eerder in het Kwink magazine bespraken.

Kwinkmeting

Hap, slik, Kwink

Aan het eind van een studieochtend had ik het met een groep leerkrachten over de pauzes: wat gebeurt er tijdens het eten? 'Ik zet altijd een filmpje aan,' vertelde de één. Een ander deed dat juist niet, omdat ze het belangrijk vond dat de kinderen aandacht voor elkaar en het eten hadden. Weer een ander verklaarde plechtig dat ze de stilte had ingevoerd: tijdens het eten werd er niet gepraat. 'Er zijn al zoveel prikkels op een dag,' legde ze uit. 'Laten ze zich maar mooi even concentreren op hun boterham. Kunnen ze ook geen ruziemaken.' (Ik denk dat er genoeg kinderen zijn die best ruzie kunnen maken zonder te praten, maar dat terzijde.) Er was ook een leerkracht die altijd eerst keek of iedereen iets bij zich had. 'We verdelen eerst het eten, zodat iedereen iets heeft,' legde ze uit. Het is treurig dat het nodig is, maar wel erg 'Kwink' natuurlijk.

Een van de leerkrachten vroeg aan mij of de Kwink-dieren weleens pauze hadden en hoe het er dan aan toeging. We bedachten het samen: Odette waarschijnlijk met een keurig broodtrommeltje, schijfje komkommer op een cracker, ze legde eerst een kleedje op tafel. Zwinzent zou natuurlijk aan iedereen vertellen wat hij bij zich had en hoe lekker het was. Gretta zou mopperen dat kaas nog minder lekker was dan jam en Varken durfde bijna geen hap te nemen, omdat ze bang was dat anderen niet genoeg hadden. Juist rondom het eten krijg je veel van elkaar te zien.

Misschien is het de moeite waard om er eens op te letten, tijdens het eten met je collega's en met de kinderen. Wie doet wat en op welke manier? Tussen twee happen door kun je een stuk wijzer worden.

Erik Idema,
uitgever van Kwink

Aan de slag met Kwink!

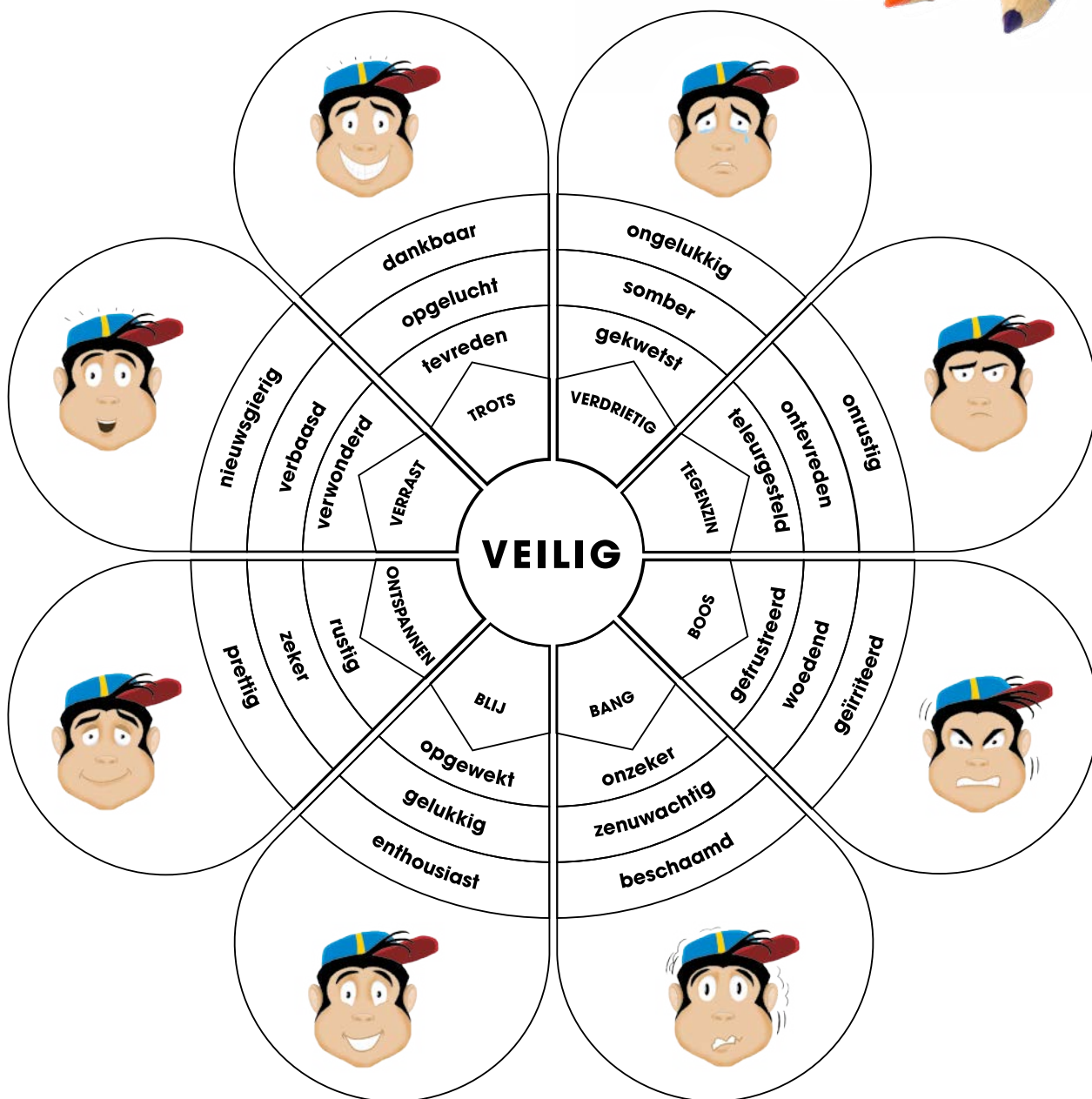
Hoe voel jij je? Je emoties in beeld

Dit werkblad kun je kopiëren voor je leerlingen.

Emoties zijn er altijd. We voelen de hele dag van alles. Welke emoties voel jij vaak, welke bijna nooit? Kleur het hieronder in en ga erover met elkaar in gesprek.

Je bepaalt zelf welke kleuren je gebruikt; geef het hieronder aan:

- Bijna nooit
- Soms
- Vaak
- Ik ken deze emotie nog niet

10 TIPS

WIT TIEN JAAR

Tien jaar Kwink betekent ook tien jaargangen Kwink magazine. Kwink-redacteur Liesbeth van 't Hof selecteerde uit elke jaargang een waardevolle tip uit de praktijk.

JAARGANG 1

Leerlingen brengen veel tijd door in het leslokaal. Het is belangrijk dat ze zich er thuis voelen. Zorg daarom voor een sfeervolle klas die uitnodigt tot leren en interactie.

Het Mozaïek in Houten

JAARGANG 4

Geef de kinderen regelmatig oefenopdrachten over hun emoties met als doel hun gevoel beter te leren herkennen en benoemen. Als ze daar vaardiger in worden, zal je ontdekken dat het bijdraagt aan het creëren van een open en veilig klimaat waarin ze optimaal kunnen leren en groeien.

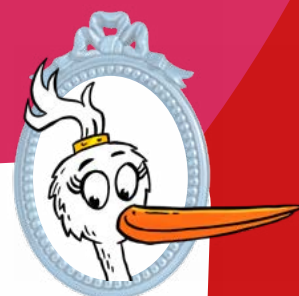
De Bron in Harderwijk

JAARGANG 2

Zet in je weektaak regelmatig een Kwink-opdracht, zoals: 'Schrijf een compliment voor je schoudermatje op een briefje.' Bewaar de briefjes in een schatkist en lees ze aan het eind van de week voor.

De Blokkendoos in Loon op Zand

JAARGANG 5

Herhaal de Kwink-animaties een aantal keren. De kinderen leren er zinnen en woorden van die ze zelf gaan gebruiken. Ze zeggen vaak al: 'Stop hou op!' maar deze uitspraak uit de animatie: 'Haha, dat is niet de afspraak...' gaat veel verder dan dat en is veel duidelijker.

Jan Ligthartschool in Tilburg

JAARGANG 3

Laat de kinderen rondlopen met emotiekaartjes die laten zien hoe ze zich nu voelen en/of hoe ze zich graag willen voelen. Laat ze een maatje vinden en vraag ze over hun kaartjes te praten. Dat kan mooie gesprekken opleveren.

Mariaschool in Hoorn

KWINK MAGAZINE

JAARGANG 6

Geef structureel aandacht aan wat goed gaat, dan groeit dat gedrag! Zeg bijvoorbeeld iets als: 'Ik dacht even dat jullie ruzie zouden krijgen over de teamindeling. Maar jullie zijn er in overleg toch samen uitgekomen. Wat goed!'

Het Startblok in Harderwijk

JAARGANG 7

Tijdens de lockdowns hebben we gewerkt met de Kwink voor Thuislessen. Om echt contact met elkaar te krijgen, vroeg ik de leerlingen een keer om mij een grappig, positief filmpje van internet te sturen. De volgende dag hebben we ze via mijn scherm gedeeld, en gelachen en plezier gemaakt met elkaar.

Caeciliaschool Amersfoort

JAARGANG 9

Werk op school in alle groepen tegelijk aan dezelfde Kwink-les. Het is dan makkelijker om op het schoolplein in gesprek te gaan en kinderen aan te spreken op hun gedrag. Wij hebben ook op verzoek van de leerlingen een kinderopleinwacht ingesteld. Ze durven soms makkelijker hulp te vragen aan een ander kind dan aan de juf.

De Fontein in Den Boer

JAARGANG 8

Besteed veel aandacht aan de Gouden Weken. Laat de klas een eigen groepsnaam kiezen. Dit jaar werd dat bij ons 'De Kwakies'. Onze regels staan op papier en hangen op een centrale plek in het klaslokaal. Als iemand er doorheen tettert, kan ik wijzen op onze afspraken.

De Margriet in Rotterdam

JAARGANG 10

Wij stimuleren de collega's om Kwink zichtbaar te maken voor ouders. Vanuit mijn eigen groep stuur ik hun regelmatig foto's van Kwink-lessen met toelichting. Ook mailen wij ouders de Kwink-koelkastposter voor thuis.

Het Reliëf in Enschede

Sociaal-emotioneel leren thuis

Door Tea Adema, trainer en eigenaar
Opleiding tot kinder- en opvoedcoach.

Wanneer begin jij te spreken?

Een wijze ouder worden, mij is dat nog steeds niet gelukt. Het komt vaker voor dat ik 'los' ga met het ventileren van mijn mening. Op een dag kwam ik deze prachtige uitspraak van Nelson Mandela tegen: 'Wees de laatste die spreekt.' Zucht... oh, wat is dit waar én moeilijk. Want zeg nou eerlijk: jij weet het toch altijd beter?

Je hebt allemaal zo je eigen waarheden: je puber moet eerst zijn huiswerk maken voor hij chilt, die juf ziet het echt verkeerd... De valkuil is dat wij weten hoe het werkt en moet. Je wilt laten weten wat het beste is en hoe de ander het moet aanpakken. Strikt genomen is dat niet altijd de beste aanpak, omdat die voorbijgaat aan wat de ander belangrijk vindt en aan wie hij is.

Wat zien ze jou doen?

Laten we vaststellen dat we in het dagelijks leven allemaal maar wat aanrømmelen. Tenslotte kun je niet de hele dag op scherp staan. Tel maar eens op hoeveel beslissingen je in een uur moet nemen en hoe vaak je

op de automatische piloot reageert.

Je bent in die alledaagse besloomingen vaak onbewust een voorbeeld voor de kinderen om je heen: hoe eerlijk geef je antwoord op een vraag als 'Wat vind je ervan?' Met andere woorden: wat ziet je kind van jouw doen? Want wat je doet, heeft meer impact dan wat je zegt en als dat niet in lijn is met elkaar, word je ongeloofwaardig.

Wijsheid bij spannende momenten

We reageren vaak te snel als er angsten om de hoek komen. Wat gebeurt er met je als je kind besluit te stoppen met zijn opleiding? Hoe reageer je als je kind met een in jouw ogen fout vriendje thuiskomt?

Spannende momenten die vragen om bezinning en wijsheid. Waarbij het wijs is om eerst te onderzoeken wat er in jouzelf getriggerd wordt én wat het verlangen van het kind of de ander is. Het vereist de nodige ervaring, communicatievaardigheden en zelfkennis om je mening en je kennis, die groter is dan van het kind of de ander, op een wijze manier te delen.

De laatste die spreekt

Stel je voor dat je in je gezin de laatste bent die spreekt, wat zou er dan veranderen? Zou iedereen zich gehoord voelen en daarom gemotiveerd zijn om jouw deskundigheid en leiderschap als ouder te accepteren? De moeite waard om te onderzoeken. Toch?

De laatste ontwikkelingen van SEL, interessante producten en verwijzingen. Om jou en het team te inspireren.

Scholen op scherp

Hoewel de jeugdcriminaliteit al jaren afneemt, zijn er toch verontrustende ontwikkelingen. De leeftijd van de jongeren die in de criminaliteit belanden of hun eerste stappen op dit pad zetten, wordt namelijk steeds lager. Dit betekent dat zelfs leraren op de basisschool hiermee te maken krijgen. Kees van Overveld heeft een verkenning gedaan van dit onderwerp en wil leraren met dit boek voorzien van de broodnodige informatie.

Het lerarentekort

De positie van leraren is weinig benijdenswaardig: ze doen het belangrijkste werk, maar hun vakmanschap heeft een ondergeschikte positie gekregen. In het onderwijs werkt een groep deskundigen die kennis ontwikkelt of verspreidt zonder deze kennis te gebruiken voor de klas, terwijl de kennis van mensen die wel voor de klas staan geen status heeft. Is het een wonder dat het onderwijs in een neerwaartse spiraal verkeert?

Van individueel naar inclusief onderwijs

Van leraren hoor je regelmatig de verzuchting: 'Het lijkt erop dat de problematiek steeds groter wordt. Hoe moet dat nu met passend onderwijs en inclusief onderwijs?' Precies over die verzuchting gaat dit boek. In dit boek houdt Bert Wienen een kritisch pleidooi tegen het benadrukken van de mentale kwetsbaarheid van kinderen en het bevorderen van meer veerkracht als oplossing daarvoor.

Executieve functies ontwikkelen in de klas

Gedragsexpert Anton Horeweg kijkt in dit boek naar alle aspecten van de executieve functies. Zo wordt duidelijk wat je van minder goed functioneren terugziet in de klas. Hij laat zien dat het vooral gaat om goed lesgeven, waarbij je de leeromgeving in orde hebt en de juiste ondersteuning biedt. Hij reikt suggesties aan om kinderen met moeilijkheden op dit gebied te ondersteunen.

Inclusief Burgerschap

Kwink

voor een sociaal veilige groep!

Een sociale en veilige groep waarin je verstorend gedrag zoals pesten kunt voorkomen. Kwink is praktisch, leuk en altijd actueel. Inclusief burgerschap en mediawijsheid. Al meer dan 1500 scholen werken met veel plezier met Kwink. Probeer Kwink uit met de hele school!

www.kwinkopschool.nl/proefabonnement

Kwink is een methode van **kwintessens** T: 033 - 460 19 40 E: info@kwintessens.nl

KWINK
VOOR SOCIAAL-EMOTIONEEL LEREN